

SATURS

Jānis Jurkāns un viņa lugas. <i>Ingmārs Čaklais</i>	6
Trešā tēva dēla jeb muļķīša pasaulē. <i>Dzidra Vārdaune</i>	7
Dzērvīte	13
Pulkstenis ar dzeguzi	51
Durvis	97
Veca, veca pasaka	135
Kraukļi	165
Aizmirstā melodija	205
Akacis	241
Ak, nauda, naudiņa!	277
Amālija	307
Dūdieviņš	337
Māja Austrālijā	377
Viņš taču ir muļķis!	395
Jāņa Jurkāna lugas. <i>Sast. Ingmārs Čaklais</i>	444
Nozīmīgākie raksti par Jāni Jurkānu, intervijas. <i>Sast. Ingmārs Čaklais</i> ...	448

JĀNIS JURKĀNS UN VIŅA LUGAS

Jānis Jurkāns – dramaturgs un aktieris. Dzīvē un darbos.

Jānis Jurkāns ir 24 lugu autors, neskaitot pirmās divas, kuras viņš uzskata par treniņu turpmākajai literārajai darbībai. Lielākā daļa no lugām ir drāmas.

Nav taisnība, ka Jāņa Jurkāna darbi ir drūmi. Viņš vienkārši precīzi iedur sāpīgā vietā. Viņš nedurstās bezmērķīgi. Un viņa lieliskā humora izjūta patiesībā ir tikai bruņuveste aizsardzībai pret to sadzīvi, kas ir mums apkārt un ko Jānis tik precīzi atklāj savās lugās. Tas ir viņa lielākais trumpis. Viņš to zin un prot izmantot.

Jānis ir principiāls. Ir lietas gan dzīvē, gan lugās, kam viņš nepiešķir nekādu nozīmi un ir lietas, kas drīkst notikt tikai tā, kā Jānis to ir domājis.

Jāņa Jurkāna lugu īpatnība ir tā, ka, vēl tikai uzsākot kaujas vai cīņiņus, jau sākumā ir zināms, ka uzvarētāja nebūs un nemaz nevar būt.

Katra Jāņa Jurkāna lugas persona ir viena viņa dzīves uztveres līnija, kura ir patstāvīga un bagāta. Viņa cilvēki nav melni vai balti, nav pelēki – tie ir melnbalti, vai baltmelni. Arī dzīvē taču blakus allaž pastāv vairākas taisnības, pārlicības un patiesības.

Jānis savās lugās nebaidās ienest arī tiešas ikdienas neēdētības (kā, piemēram, lugā «Viņš taču ir muļķis!» par dokumentālo filmu «Auseklis Baušķenieks»), tādējādi iebakstot acī arī tiem, kas baļķi neredz.

Jānis Jurkāns ir viens no tiem autoriem, kas rakstījis lugas arī bērniem. Tāpat viņš ir iemēģinājis roku, rakstot lugas kopā ar citiem autoriem – Hermani Paukšu un Aivaru Rijkuri. Jānis ir arī dramaturģu autors, lielisks pasūtījumu darbu izpildītājs. Viņš jūt kur un ar ko var «spēlēties» un vienmēr pieliek no sevis ko negaidītu.

Šajā krājumā ir iekļautas 12 nopietnas, lielākoties jau uz skatuves pārbaudītas lugas. Krājums ir Jāņa Jurkāna dzīve. Retrospekcija. Tajā ir pirmā un patreiz pēdējā viņa luga, kā arī vienīgais viņa viencēliens – «Māja Austrālijā».

Lai precīzāk atspoguļotu savu laiku, lielu daļu lugu Jānis ir pārstrādājis tieši šogad, šai izlasei. Tāpēc, lai nevienu nemulsina pēc gadskaitļiem piecus vai divdesmit piecus gadus rakstīta luga.

Jānis ir muzikāls, viņam vienmēr ir sava melodija lugai vai personāžam. Man liekas, viņam tās vienmēr ir dzīvespriecīgas. Lai arī jums!

Un vēl – daudz laimes šā gada apaļajā jubilejā, Jāni!

Ingmārs Čaklais

TREŠĀ TĒVA DĒLA JEB MUĻĶIŠA PASAULĒ

Vai deg jums svecītes pirkstu galos?

Man ir zelta sirds. Vai gribat, lai ar jums dalos?

Un kuru daļu lai jums dod –

To, kas saprot, vai to, kas nesaprot?

Imants Ziedonis

Varbūt paradoksāli, bet, saskaroties ar Jāņa Jurkāna lugām, es vienmēr atceros šo brīnišķīgo Imanta Ziedoņa dzejoli par dīvaino svešinieku, kas, iekšā neaicināts, ir pagājis garām mūsu mājām. «Bet. Tagad mēs gaidām. Veltīgi gaidām...» Atceros tādēļ, ka acīmredzot šo divu neordināro un arī atšķirīgo personību daiļradē ir kādi būtiski vienojoši motīvi. Un tas ir dīvainais cilvēks ar zelta sirdi, kas grib dāvināt ļaudīm nesaprasto, brīnumino, tas ir arī I. Ziedoņa nesavtīgais trešais tēva dēls Antiņš, kas iedzīvināts jau tautas pasakās un Raiņa «Zelta zirgā». No jauna viņus atpazīstam J. Jurkāna traušlajā Dzērvītē un Garāmgājējā («Dzērvīte»), dzīves skaistuma alkstošajā mūzikā Mikā un viņa draugā Andri («Pulkstenis ar dzeguzi»), godīgajā maksimālistā Jāzepiņā («Jāzepiņš»), cilvēciskās sapratnes un mīlestības meklētājā Justā («Dūdieviņš») un daudzos citos. Nesavtīgais, ar siltu sirdi un cēliem nodomiem apveltītais varonis sastopams gandrīz visās J. Jurkāna lugās. Savu atšķirīgo vērtību kritēriju, sava godīguma un nesavtīguma dēļ pārējo ļaužu acīs viņš ir dīvains cilvēks – vai nu mazliet ķerts vai galīgi jucis muļķis, kas neprot dzīvot «normālu dzīvi kā visi».

Gribētos teikt, ka trešā tēva dēla jeb muļķiša un viņa gudro brāļu attiecības, viņu radikāli atšķirīgais lietu un parādību vērtējums J. Jurkāna dramaturģijā ir ja ne pati galvenā, tad viena no visnozīmīgākajām problēmām, ar kuru saistīti daudzi citi jautājumi. Tā risināta jau viņa pirmajā lugā «Dzērvīte» (1975) un arī pēdējā – ar neželīgu, raupju atklātību meistarīgi veidotajā traģikomēdijā «Viņš taču ir muļķis!» (2001). Žanra apzīmējums «traģikomēdija» te ir īsti vietā, jo tas komēdijai, kas piesātināta ar dzelīgu ironiju un bieži vien pārtop farsā, ir traģisks pamattonis. Luga ir gluži tāda pati traģikomēdija, kāda ir visa mūsu dzīve, kurā skan smieklī caur asarām. Fakts, ka savas dramaturģijas izlasei autors izvēlējis pēdējās lugas nosaukumu «Viņš taču ir muļķis!» netieši akcentē tajā ietvertās problēmas aktualitāti. Dramaturgam, asredzīgi un bez ilūzijām vērojot dzīvi, ir nepieciešams runāt par to, kas satrauc viņa domas un sāp pašā sirds dziļumā. Viņam nav pieņemama tā

realitāte, kurā gudriība mērota nevis ar zināšanām, ar iedziļināšanos vēl neizpētītos visuma un cilvēka dabas noslēpumos, bet par godu tiek uzskatīts tas, kas veikli un negodīgi darbojas savu interešu labā. Tautas valodā runājot – apved otru ap stūri, jo «viņš taču ir muļķis!» Latviešu folklorā tēlotās gudro brāļu, tāpat Raiņa varoņu Bierna un Lipsta viltībīņas, ar kurām viņi cīnās pret muļķīti Antiņu, ir tīrie bērnu šļupsti, salīdzinot ar to krāpšanas arsenālu, kādu lieto mūsdienu modernās pasaules «gudrie» jeb «biezie» (kolosāls apzīmējums aprindām ar biezu naudasmaku, biezu ādu un biezputru smadzenēs!) J. Jurkāna traģikomēdija «Viņš taču ir muļķis!» reljefi un asprātīgi atklāj šīs sabiedrības patieso seju.

Lasot J. Jurkāna lugas vai skatoties to uzvedumus teātrī, rodas atziņa, ka tajās bez dažādu «ismu» – reālisma, romantisma, simbolisma, misticisma, sirreālisma u. c. saplūsmes ir vēl kas tāds, kas neiekļaujas tradicionālajos literatūrzinātnes terminos. Šķiet, ka tieši šis neformulējama, iracionālais elements, ko varētu saukt par personības jeb talanta noslēpumu, ienes viņa lugās to īpatnējo atmosfēru, kas piesātināta ar kādas citas, tikai pašam autoram vien īsti pazīstamas un blakus ikdienas dzīvei eksistējošas pasaules elpu. J. Jurkānam tā ir otrā realitāte, tikpat dzīva un patiesa kā pirmā. Vientuļas, rupjās un banālās sadzīves nomāktas šajā otrajā pasaulē kā milzu izplatījumā klejo cilvēku dvēseles, ilgodamās pēc garīgi bagātas, skaidras un tīras dzīves. Pēc dzīves, kas nav tikai ēšana, dzeršana, mantas krāšana un spīdēšana sabiedrībā. Pēc cilvēcisko attiecību skaistuma – sapratnes un mīlestības.

Starp abām minētajām pasaulēm – esošo un vēlamo – pastāv mūžīgs konflikts. Tā ir vienīgā konflikta forma, kura dramaturgu interesē un kuru viņš izmanto savās lugās. Tajās tiek konfrontēta dzīve, kāda tā ir, ar sapni par dzīvi, kādai tai jābūt Tātad mūžsenais literatūras ierosmes avots ir pamatā arī J. Jurkāna savdabīgajam – ilgu romantikas piesātinātajam dramatismam. Vienlaicīgi viņš ir visistākais reālists, kas uztver un tēlo dzīvi bez izskaistinājuma, bez melīga patosa – precīzi, reljefi, spilgti. Savai apcerei par J. Jurkāna daiļradi teātra zinātniece un kritiķe S. Radzobe devusi zīmīgu virsrakstu: «Reālistisks romantiķis vai romantisks reālists?» Manuprāt, apzīmējums trāpa desmitniekā.

Būdams dramaturgs pēc aicinājuma, kurš dzīvē vispirms saredz tās dramatismu un kura darbības kredo nosaka dziļa patiesīguma izjūta, J. Jurkāns ar nežēlīgu atklātību (bet nekad ciniski!) pasniedz sabiedrībai savas lugas kā spoguļi, kurā tā spiesta ieraudzīt pati savu dīvaino kroplo seju. Tā ir šoka tera-

pija, bezgala sāpīgs process. Rikodamies kā ķirurgs, kas visiem spēkiem tiecas izoperēt audzēju, kura metastāzes pārņēmušas visu organismu, dramaturgs nespēj būt vienaldzīgs pret slimnieka likteni. Viņa lugās kā zemdegas gruzd smeldzošas sāpes par cilvēkiem, kas nevis dzīvo, bet nožēlojami veģetē. Haotiska, pretrunu piegružota ir telpa un laiks, kas atvēlēts viņu vienīgajam mūžam. Dramaturgs cenšas izprast šādas situācijas cēloņus un saskata tos gan pašā cilvēka dabā, gan humānisma pamatprincipus – ētiku, morāli – grauļošajos sociālajos apstākļos.

Būtiska iezīme J. Jurkāna rokrakstā ir tā, ka viņa lugās gandrīz nav intriģējošu pavērsienų sižetā, citiem vārdiem – nav ārējās dramatiskās darbības. Nav arī tiši akcentētu konfliktsituāciju, kurās varoņi nostātos viens otram pretī izaicinoši atklātā pozīcijā. Raksturu savstarpējā neatbilstība vairāk jūtama noklausītajā, neizteiktajā, un šīs nesaderības klusais konflikts, kas tomēr ietekmē visu personāžu dzīvi, piepilda lugu ar smeldzīgu dramatismu.

J. Jurkānu varētu dēvēt par klusuma dramaturgu, kura varoņi nekļūst skaļi ne savā priekā, ne izmisumā. Viņa lugās sastopamas īpašas klusuma salīdzības, kas attālinātas no pārējās pasaules trokšņainās kņadas. Te valda nepārausta cilvēciskuma piestrāvota gaisotne, kurā brīvi un dabiski atraisās cilvēku dvēseles slēptā smeldze, viņu drāmas un traģēdijas.

Vairīdamies no vārdu inflācijas, no kaila deklarātīvisma un moralizēšanas, personāžu raksturus un savu attieksmi pret notiekošo dramaturgs iekļauj maksimāli lakoniskās formās – īsās, aprautās personu replikās, nejaušos mājiņenos. Jāatzīmē, ka agrāk uzrakstīto un ar prasmīgu roku pārstrādāto lugu variantos mērķtiecīgāka un dinamiskāka kļuvusi ne vien šo darbu dramatiskā struktūra, bet skaidrāka vērtusies arī minētajos netiešajos mājiņenos ietvertā autora iecere un reizē visas lugas galvenā doma.

J. Jurkāna dramaturģiju jūtam ietekmējusi rakstnieka ciešā saikne ar teātri, kura sarežģīto darbu viņš vērojis un iepazinis no iekšienes. Teātra fakultāte ir devusi teorētisko pamatu – zināšanas, kas pārbaudītas praksē – aktiera darbā. Un dramaturgam ir skaidras ne vien teātra mākslas plašās iespējas, bet pazīstami arī tās stingrie pamatlikumi. Viņš veido savas lugas kā režisors, kas jau rakstīšanas procesā spēj paredzēt, kā katrs atsevišķais dramatiskā darba komponents atdzīvosies kopējā skatuves ainā. Faktiem bagāts un precīzs šajā redzējumā ir darbības vides raksturojums, brīvi un dabiski plūstoša dažādu sociālo slāņu un savdabīgo īpatņu valoda, kurā skan visai raiba leksika – no smalkas dzejiskas frāzes līdz rupjam ielas žargonam. Dialogs ir lakonisks, semantiski noslogots un savā ritmiskajā daudzveidībā rada pilnīgu

reālajā dzīvē dzirdamas valodas ilūziju. J. Jurkāns atzīst, ka katram dramatis-kajam darbam nepieciešamais fakts, notikums, sarunu tēmu un atsevišķu izteicienu materiāls ir jāieraksta ne tikai blociņā vai atmiņā, bet brīvi jāpārvalda un jāiedzīvojas tēlojamo varoņu ādā, lai varētu būt pilnīgi paties. Ir nepieciešams dzīvs kontakts ar aprindām, kuras vēlies iekļaut savā darbā.

Lielu uzmanību J. Jurkāns pievērš ne vien raksturu zīmējumam un dialogam kā drāmas pamatstrukturām, bet arī darbības vides vizuālajam un skaniskajam veidolam. Atšķirībā no daudzu citu dramaturgu darbiem te būtiska nozīme ir plašajām remarkām, kurās autors dod precīzu un reljefi tveramu darbības telpas raksturojumu, iezīmējot vissīkākās detaļas. Niansēti izstrādāti arī gaismu un krāsu, skaņu un trokšņu partitūra. Īpaša nozīme vajadzīgās atmosfēras radīšanā ir paša autora izvēlētai mūzikai, dziesmām un dzejoļiem, tāpat putnu balsīm – pūces kliezienam, dzērvju kļāigām.

Dramaturģijā J. Jurkāns ienāk septiņdesmito gadu vidū, un jau minētajā pirmajā lugā «Dzērvīte» iezīmējas rakstnieka spilgtā savdabība. Citu latviešu dramaturgu vidū viņš atšķiras ne vien ar savu individuālo pasaules uztveri, bet novatoriska ir arī J. Jurkāna dramatisko darbu stilistiskā struktūra. Lugā «Dzērvīte» jaunā dramaturga talanta dabiskā stihija plūst visā savā pirmatnējā krāšņumā, profesionālās rutīnas neiegrozota, un tieši tādēļ šim darbam piemīt neparasts valdzinājums. Salīdzinot ar vēlākajām J. Jurkāna lugām, kurās reālistiskais un romantiskais elements sadzīvo harmoniskā līdzsvarā, «Dzērvītē» spēcīgāk skan romantismam raksturīgie motīvi. Darbība noris neparastā, dīvainā vidē, kurā viss vizuālais – aizaugušais dārzs, tuvā kapsēta, skrandainais Garāmgājējs – un skaniskais – skumja vijoles melodija, pūces kliezieni naktī atgādina par citas, it kā pārlaicīgas aizmūža pasaules nenovēršamo tuvumu. Šajā vidē dzīvo Dzērvīte, kas vienlaicīgi ir reāla būtne – slima, neparasta meitene, kura mīl spēlēt vijoli kapsētā – un arī vispārināts tēls, kas simbolizē dabas bērna dvēseles trauslumu, nespēju iekļauties rupajā realitātē un pāri visam – ilgas pēc tīras, gaišas dzīves, kurā valda patiesas cilvēcības likumi. Garīguma kā mūžīgas vērtības nepieciešamību akcentē Garāmgājējs, kas lugas darbībā nepiedalās kā reāla būtne, bet realizē vispārināta tēla – simbola funkcijas. Nozīmīga arī reālistiskās formās veidotā saruna par spārnēm, kurā nepieciešamība pēc spārnu simboliskā ietvertās morālās tīrības un ētiski pilnvērtīga cilvēka tiek it kā teorētiski pamatota, paplašināta un padziļināta.

Ilgāk pakāvēties pie lugas «Dzērvīte» bija nepieciešams tādēļ, ka tā visai uzskatāmi stāsta par J. Jurkāna daiļradē nozīmīgu posmu. Jaunais dramaturgs

intensīvi meklē savam neordinārajam pasaules redzējumam atbilstošu drāmas formu. Ekspresīvu, spilgtu, nenovalkātu. Viņu valdzina simbolistu, īpaši M. Māterlinka, krāšņās fantāzijas gaisotne – J. Jurkānam tuvā otrā realitāte. Interesanti vērot, kā lugā «Dzērvīte» izcilā simbolista ietekme pamazām transformējas un sarūk. Tā jau otrajā lugā «Pulkstenis ar dzeguzi» (1976) ir nostabilizējies J. Jurkāna – romantiskā reālista – savdabīgais mākslinieka rokraksts. Savu sarežģīto raksturu dvēselēm viņu komplicētajām attiecībām autors pieskaras ar čehoviski iekļūstošu smalkumu. Un, tāpat kā A. Čehovam, arī J. Jurkānam gluži reālistiski veidotā dialogā saklausāma simbola klātbūtne, dzīvības pilns un bagāts otrais plāns. Daudzslāņainība ir viena no J. Jurkāna dramaturģijas būtiskākajām pazīmēm. Viņa lugās, no kurām izlasē «Viņš taču ir muļķis!» iekļautas divpadsmit, šī daudzslāņainība atsedzas daudzveidīgā materiālā. Katrā nākamajā lugā stāstīts par kaut ko citu, jo dzīve ir bagāta ar smagām problēmām un dažādiem cilvēku likteņiem. Bet nemainīgs paliek pamatmotīvs, ieskanoties gan skaļāk, gan klusāk, par trešo tēva dēlu jeb muļķīti, kas grib dāvināt pasaulei savu vienīgo bagātību – mīlestības pilnu sirdi. Taču gudrajiem brāļiem – pragmatiski domājošajai sabiedrībai – nav vajadzīga šāda nevērtīga prece. Tāpēc muļķītis jūtas bezgala vientuļš, atraidīts, nesaprasts. Bet, izrādās, tikpat vientuļš – un varbūt vēl vientuļāks – ir arī ārēji spožais dzīves veiksminieks. Tā likumsakarīgi J. Jurkāna dramaturģijā ienāk otrs pamatmotīvs – vientulība, kas izskan dažādās variācijās. Ja lugās «Kolibri», «Smilšu kūka», «Akacis» vientulības saknes meklējamas divu formāli cieši saistītu, bet būtībā svešu cilvēku nesaderībā, tad drāmā «Dūdieviņš» vientuļi un sveši cits citam jau ir visi. Egocentriska ierašanās sevī, neuzticēšanās, dzīve bez jūtu dziļuma, bez īstas draudzības un mīlestības, citiem vārdiem veģetēšana tāpat vien – tāda ir še tēlotās sabiedrības diagnoze. Visi tajā ir vienlīdz slimi, un katrs savā veidā meklē ceļu, kā izkļūt no vientulības, no drēgnās bezmīlas pasaules. Varbūt viņu dvēseles atveras tikai tajā vienīgajā, it kā kādas citas pasaules elpas piepildītajā naktī, kad klusajā lauku sētā pie ezera tiek iedegts ugunskurs? Varbūt šie cilvēki, saņēmuši mīlestību no Dūdieviņa – Justa rokas glāstošā pieskāriena, grib to tālāk atdot citiem? Bet varbūt tā ir tikai mirkļa radīta ilūzija, jo dīvainis jeb muļķītis Justs, kas simbolizē mīlestību, sapratni, harmoniju, tiek aizvests atpakaļ uz slimnīcu. Un dzīve ritēs vecajās slīdēs, it kā nekas nebūtu bijis.

Vēl cita vientulības tēmas variācija sastopama drāmā «Kraukļi» – vienā no skatuviski vissatriecošākajām J. Jurkāna lugām, kas ar lielu māksliniecisku spēku uzrāda tos sociālos procesus, kuri jau astoņdesmitajos gados sāka de-

Dzidra Vārdaune

moralizēt sabiedrību, ārdot un iznīcinot cilvēcību pašā cilvēkā. Lugā arī veiksmīgi īstenota J. Jurkāna rakstības maniere. Aiz tēlotās ikdienas nežēlīgā skaudruma, aiz rupjā cinisma un banalitātes vibrē cilvēku dvēseles slēptais noklusētais traģisms. Jo patiesu piepildījumu šāda dzīve nedod. Dzīvojot tikai sev, cilvēks iztukšojas un kļūst vientuļš. Pasaule, kurā viss tiek pirkts un pārdots un arī sirdsapziņa ir tikai prece, cilvēks visu bez piedevām – bez mantas, slavas, noteicošas varas sabiedrībā.

Vientulības motīvs drāmā «Kraukļi» saistīts ar personības pašapliecināšanās jeb pašrealizācijas problēmu, kas iedzīvināta visu kraukļu ciltstēvā jeb vadonī Bruno. Pavirši raugoties, Bruno ir tikai alkatīgs, pragmatisks pēsoņa. Patiesībā, lugu rakstot, J. Jurkānu ir interesējis jautājums, kas notiek ar spēcīgu, neparastām organizatora spējām apveltītu personību, ja apstākļi neļauj tai piemītošās spēka potences realizēt. Līdz mielēm dziļu vientulības izjūtu, un pret sevi vērstu nicinājumu Bruno tēlā ienes apziņa, ka viņš savu vadoņa talantu ir realizējis izkropļotās formās. Formās, kas viņu būtībā iznīcināja kā cilvēku.

Vientulības vistraģiskākā izpausme, šķiet, sastopama drāmā «Virtuss». Tās varonis Virtuss tiek uzskatīts par tautas nodevēju. Savu mīļo nolādēts, pilnīgi viens viņš nes smago negoda nastu, kaut patiesībā visu savu mūžu ir upurējis tautas brīvības idejai. Un arī šajā gadījumā kāds «gudrais» par Virtusu teiks: «Viņš taču ir muļķis!»

Jā, muļķiem un muļķīšiem dzīve ir sarežģītu problēmu pārpilna un nav viegla. Ieiedams trešā tēva dēla jeb Antiņa pasaulē, reālists J. Jurkāns pilnīgi apzinās, ka mēģina risināt jautājumus, uz kuriem nav atbilžu. Bet romantiķis J. Jurkāns, kas pēc paša atzinuma ir totāls optimists, turpina rakstīt smagas lugas, kuru varoņi nemitīgi meklē ceļus uz gaišāku un humānāku pasauli. Skeptiķis teiktu – tā ir dona Kihota cīņa ar vējdzirnavām. Bet dramaturgs pārlicinoši atbild, ka princesīti stikla kalnā – šai plašajā brīvības, gaismas, mīlestības un humānisma simbolā – taču atmodināja un atbrīvoja nevis gudrie brāļi, bet muļķītis.

Dzidra Vārdaune